

**Міністерство охорони здоров'я України
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР
КОНТРОЛЮ ТА ПРОФІЛАКТИКИ ХВОРОБ МІНІСТЕРСТВА
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ»**

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

**Державна установа «Інститут громадського здоров'я імені
О.М.Марзєєва НАМН України», м. Київ**

Дніпропетровський державний медичний університет

**ДУ «Інститут медицини праці імені Ю.І. Кундієва» НАМН
України, м. Київ**

Т Е З И

**Науково-практичних та наукових робіт на тему
«Моніторинг, аналіз та оцінка ризиків стану здоров'я населення
Запорізької області»**

***м. Запоріжжя
2025 рік***

Стан репродуктивного здоров'я жінок України за 2018 – 2023 роки

Зінченко М.О.

ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ»,

Науковий керівник – доцент кафедри загальної гігієни, медичної екології
та профілактичної медицини Федорченко Руслана Анатоліївна
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

Актуальність. Репродуктивне здоров'я є складовою загального стану здоров'я, а одним із індикаторів репродуктивної функції є індекс народжуваності. Для відтворення поколінь зазначений показник має становити 2,13 – 2,15. Медико-соціальне значення репродуктивного здоров'я в Україні пов'язане з дуже низьким рівнем народжуваності, який починаючи з 2010 р. знизився на 40%. У 2021 р. замість 215 дітей на 100 жінок народжувалося 110, що майже вдвічі менше, а внаслідок війни народжуваність скоротилася ще більше. За даними Державної служби статистики України, чисельність жінок фертильного віку зменшилася до 9550,9 у 2023 р.

Матеріали та методи досліджень. Проведено аналіз показників, що характеризують репродуктивне здоров'я жінок, підлітків віком 15 – 17 років та визначено проблеми формування репродуктивного здоров'я (ІПСШ) у дівчаток віком до 14 років за період 2021 – 2023 рр.

Результати досліджень. Щороку в Україні в репродуктивний період вступає біля 500 тис. дівчат-підлітків. Значний вплив на репродуктивне здоров'я цього контингенту населення має їхня репродуктивна поведінка. Внаслідок незахищених статевих стосунків виникають ІПСШ. Захворюваність на ІПСШ підлітків віком 15 – 17 років в Україні за період 2021 – 2023 рр. має позитивну тенденцію: показник захворюваності на сифіліс зменшився в 2,8 рази; гонококову інфекцію – в 2 рази; хламідіоз – в 1,7 рази; трихомоніаз – в 1,9; на уреаплазмоз – в 1,3 рази. Проте у 2023 р. порівняно з 2021 р. захворюваність зросла на означені види ІПСШ, окрім сифілісу.

Проблемою формування репродуктивного здоров'я ІПСШ у дівчаток віком до 14 років. За період 2021 – 2023 рр. захворюваність на сифіліс збільшилась в 5,7 рази (з 0,03 до 0,17 на 100 тис.), на трихомоніаз зросла в 1,5 рази (з 0,23 до 0,34 на 100 тис.), на уреаплазмоз – зменшилась в 2,3 рази (з 0,07 до 0,03 на 100 тис.). Випадків гонококової інфекції та хламідіозу у 2023 р. не зареєстровано. Аборти вважаються найбільш руйнівними чинниками репродуктивного здоров'я. За 2021 – 2023 рр. показник кількості абортів на 1000 дівчат віком до 14 років знизився в 1,6 рази (з 0,05 до 0,03), у дівчат віком 15 – 17 років зниження відбулося в 1,8 рази (з 1,24 до 0,69). За період 2021 – 2023 рр. показник ранніх пологів має позитивну динаміку до зниження: у дівчат віком до 14 років показник пологів знизився на 25% (з 0,12 до 0,09 на 1000 дівчат); у підлітків – на 50,1% (з 6,82 до 3,40 на 1000 дівчат 15 – 17 років). Означена ситуація вказує на недостатню ефективність діяльності служби планування сім'ї в країні, розбалансованість та закриття центрів планування

сім'ї, а також недоліки у роботі «Клінік, дружніх до молоді». Отже, стан формування репродуктивного здоров'я в Україні має ряд ознак, які загрожують репродуктивному здоров'ю у дорослому віці. На відміну від розвинутих країн світу, в Україні до цього часу реєструються аборти у дитячому і підлітковому віці.

ІПСШ є національною проблемою охорони здоров'я України: щороку реєструють приблизно 400 тисяч нових випадків сифілісу, гонореї, хламідіозу, герпесу, сечостатевого мікоплазмозу, генітального кандидозу та трихомоніазу. Так, у період 2021 – 2023 рр. захворюваність жінок на сифіліс зросла в 1,4 рази, уrogenітальний мікоплазмоз – зменшилась в 1,7 рази, трихомоніаз – зменшилась в 1,5 рази, хламідіоз – зменшилась в 1,4 рази, гонококову інфекцією – зменшилась на 10,5%.

Проблему ІПСШ не можна відокремлювати від епідемії ВІЛ/СНІД. У 2023 році кількість ВІЛ-позитивних жінок, у яких вагітність завершилася пологами становить – 1216 випадків. Серед них інші ІПСШ мали 65 жінок, а саме найбільшу кількість випадків зафіксовано в Одеській (17), Дніпропетровській (13), Вінницькій (8) областях, та в м. Київ (10). На сифіліс зафіксовано 11 випадків, найбільше в Києві (7). ВПГ-2 мали 19 жінок в Дніпропетровській (8), Одеській (4), Сумській (3), Донецькій (2) областях та місті Києві (2). Із ВПЛ виявлено 8 випадків в Києві (3), Дніпропетровській (2), Вінницькій (1), Львівській (1) та Одеській (1) областях.

Виконання заходів міжнародних і державних програм сприяли суттєвому зниженню сумарної кількості абортів в Україні та подовженню цієї позитивної динаміки: частота абортів знизилась на 42% (з 8,1 до 4,7 на 1000 жінок фертильного віку у 2023 р.).

У 2023 р. у структурі малюкової смертності відповідно до вагової категорії дітей при народженні 37,2% померло дітей до 1 року життя, які народилися вагою менше 500 г, 23,5% – 500 – 999 г, 7,1% – 1000 – 1 499 г, 12,5% – 2000 – 2 499 г, 13,8% – 2500 – 2999 г, 14,3% – 3000 – 3499 г, 9,0% – більше 3500 г. Частка недоношених дітей вагою при народженні 500 – 2500 г у загальній структурі малюкової смертності становила 59,6%, доношених – 29,7%. Наведені дані свідчать про наявність значної проблеми з доглядом за дітьми, які народилися з нормальною вагою, рівень їх смерті (29,7%) знаходиться на рівні смерті глибоко недоношених дітей, які народилися з вагою менше 500 г (37,2%). У 2023 р. 41,3% дітей померла, проживши 0 – 6 діб (3,1 на 1000 народжених), 23,2% – 7–27 повних діб (1,7 на 1000 народжених), 35,5% – 28 діб – 1 рік життя (2,7 на 1000 народжених). Значна кількість дітей померла після перинатального періоду, що однозначно пов'язано з якістю медичної допомоги. Це підтверджується співмірністю показника малюкової смертності на 1000 народжених серед дітей, які прожили 0 – 6 діб (3,1 на 1000 народжених) і дітей, які прожили від 28 до 1 року життя (2,7 на 1000 народжених).

Висновки. Таким чином, в Україні спостерігається незадовільний рівень репродуктивного здоров'я населення за основними його складовими. Проблеми, що виникають у сфері репродуктивного здоров'я, зумовлені

значною частотою ІПСШ на тлі тенденції до зниження; значною питомою вагою прямих репродуктивних втрат від невиношування вагітності; незадовільним станом здоров'я вагітних жінок, що призводить до збільшення кількості ускладнень під час пологів, і в свою чергу спричиняють виникнення хвороб у новонароджених; високим рівнем штучного переривання вагітності, що впливає на фертильність і перебіг наступної вагітності та пологів; високим рівнем безпліддя українських сімей, що можна віднести до прямих репродуктивних втрат; поширеною онкогінекологічною патологією репродуктивних органів, що є однією з основних причин смертності і призводить до втрати значної кількості молодих жінок, які не реалізували свою репродуктивну функцію; високим рівнем материнської смертності та смертності новонароджених.

Значним позитивним внеском до вирішення проблем перинатального здоров'я стануть заходи щодо удосконалення технологій із формування та збереження репродуктивного здоров'я населення, оптимізація мережі ЗОЗ з планування сім'ї, регіоналізація медичної допомоги, організаційно-методичне забезпечення сучасних підходів до перинатальної допомоги, підготовка кадрів з питань надання медичної допомоги матерям та їх новонародженим дітям, а також впровадження ефективних медичних технологій, унормованих у стандартах та клінічних протоколах. В основу державної і регіональної політики щодо репродуктивного здоров'я повинна бути покладена Глобальна стратегія охорони здоров'я жінок, яка охоплює не лише дорослих жінок та народжених ними дітей, а й підлітків, оскільки, допомагаючи підліткам реалізувати права, пов'язані зі здоров'ям, освітою і повноцінною, рівноправною участю у житті суспільства, їм надається можливість повною мірою розкрити свій потенціал у дорослому віці.

Результати дослідження щодо дотримання антитютюнового законодавства в місті Запоріжжя

Острогляд К.О., Макаров Д.О., Черкасова В.В., Кирилова Н.М.

ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ»

Турчаненко Г.О.

ВП «ЗАПОРІЗЬКИЙ ВІДДІЛ ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ»

Актуальність: Куріння – один із найбільших викликів та загроз для громадського здоров'я. Проблема тютюнокуріння залишається однією з головних загроз громадському здоров'ю в Україні. Незважаючи на наявність сучасної нормативно-правової бази, що регламентує обмеження щодо куріння у громадських місцях та реклами тютюнових виробів, рівень дотримання антитютюнового законодавства у багатьох містах потребує постійного моніторингу.

За інформацією Всесвітньої організації охорони здоров'я, щороку від захворювань, спричинених тютюнопалінням, помирає понад 7 мільйонів людей, які активно курять. Додатково близько 1,3 мільйона осіб щорічно гинуть

виділеної від хворих з інфекцією дихальних шляхів, за 2022 – 2024 роки. Кряжева Н.П., Хандога Е.В., Назарко А.О. ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ», Аліменко Ю.Л. ВП «ЗАПОРІЗЬКИЙ ВІДДІЛ ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ»	
Молекулярна діагностика вірусних гепатитів: можливості автоматизованої системи GeneXpert. Зеленухіна О.В., Магаль Т.І., Балінська Г.М., Пузенко К.Г. ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ»	21-23
Аналіз поширеності ферментів резистентності серед популяції грамнегативних мікроорганізмів. Рибалко Н.Г., Петроченко Л.М., Аліменко Ю.Л. ВП «ЗАПОРІЗЬКИЙ ВІДДІЛ ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ УКРАЇНИ»	23-24
Аналіз і тенденції захворюваності населення на вірусний гепатит А за 2009 – 2024 роки в м. Запоріжжя. Забалуєва О.Ю. ВП «ЗАПОРІЗЬКИЙ ВІДДІЛ ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ»	24-27
Селективний тиск колістину на зростання поширеності <i>Morganellaceae</i> при гнійно-септичних інфекціях. Аліменко Ю.Л. ВП «ЗАПОРІЗЬКИЙ ВІДДІЛ ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ», д.мед.н. за спеціальністю мікробіологія, професор Степанський Д. Дніпропетровський державний медичний університет	27-28
Епідемічна захворюваність та протиепідемічний захист населення за 2021 – 2023 роки. Москаленко Д.Є. ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ», Науковий керівник – к.мед.н., доцент кафедри загальної гігієни, медичної екології та профілактичної медицини ЗДМФУ Федорченко Р.А.	28-30
Стан репродуктивного здоров'я жінок України за 2018 – 2023 роки. Зінченко М.О. ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ», науковий керівник – доцент кафедри загальної гігієни, медичної екології та профілактичної медицини Федорченко Р.А. Запорізький державний медико-фармацевтичний університет	31-33
Результати дослідження щодо дотримання антитютюнового законодавства в місті Запоріжжя. Острогляд К.О., Макаров Д.О., Черкасова В.В., Кирилова Н.М. ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ», Турчаненко Г.О. ВП «ЗАПОРІЗЬКИЙ ВІДДІЛ ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ»	33-35
Оцінка результатів проведених обстежень гостроти зору школярів в рамках реалізації проєкту «Зір школяра». Бакуліна І.С., Макаров Д.О., Кирилова Н.М., Кирпа І.А., Немикіна Л.В. ДУ «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОЦКПХ МОЗ»	35-37
Оцінка ризиків для населення м. Запоріжжя в наслідок впливу дії електричного поля промислової частоти. Нурієва О.Ф., Гаврікова О.П., к.м.н. Костенецький М.І., Пантюхова В.Ю.,	37-39